

פרוטוקול מס' 56/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ד', ה' באב, תשי"ד - 4.8.54, בשעה 08.40.

נכחין:

- חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
- ח. בוגר
- א. הרמן
- ט. גריידי
- א. כלפון
- ט. כפריח
- ד. צברי
- א. רזיאל-באור

מוזמנים:

- ד"ר אבידור - מנהל כללי של משרד החינוך והתרבות
- מר שריד - סגן מנהל כללי של משרד החינוך
- ד"ר זיו - מנהל המחלקה לחינוך תיכון, משרד החינוך.

נעו ר"ר:

- ס. ארנא
- ס. ארם
- ז. בן-יעקב
- ק. כהנא
- ד. בצר
- י. סמילנסקי
- י.ש. רוזנברג

סדר-היום:

חלוקת סטיפנדריות לתלמידי בתי-הספר התיכוניים.

=====

היו"ר ש. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה. נשמע עתה מפי ד"ר זיו סקירה על חלוקת סטיפנדריות לתלמידי בתי-הספר התיכוניים.

ד"ר זיו:

הנני אחראי על החינוך התיכון ועל-כן הועבר אלי גם הפיקוח על מפעל הסטיפנדריות, שראשיתו עוד בשנת תש"ט, בשנים הראשונות לפעולת הקרן היינו מקציבים לסטיפנדריות סכומים מועטים, כ-10,000 לירות לשנה - וזאת מתקציב משרד החינוך. בוסף לכך היתה קיימת וישנה גם כיום קרן ע"ס מוסיבזון ז"ל, המיועדת למתן תמיכות לתלמידים מצטיינים, מבלי להתחשב במצב הכלכלי של הוריהם. הסכומים אשר ניתנו בתחילה לסטיפנדריות היו קטנים ולא היה בהם כדי להפיע השפעה ניכרת על מדיניות החינוך העל-יסודי. לפני שנתיים, עם עליה בסכר-הלימוד שבמסגרת מסנה לשנה ועם גידול מספר התלמידים הרצו ללמוד בבתי-הספר התיכוניים נשמעו בציבור תלונות קשות על-כך שהחינוך התיכון אינו נתמך במידה מספקת על-ידי משרד החינוך. ואמנם יש לוטר שחלק זה של החינוך נתמך במידה מועטת מאד. על-כן ביקשנו להגדיל את הסכומים המיועדים לתמיכה בחינוך התיכון ואף הסגנו. הכסף לכך. מ-10,000 לירות בשנים שלפני כן עלה תקציב הסטיפנדריות בשנת תשי"ג ל-50,000 לירות ובשנת תשי"ד ל-210,000 לירות. הצעד הראשון קדימה היה בהגדלת מספר התלמידים אשר קיבלו סטיפנדריות עם הכנסם לפיתה א" של בית-הספר התיכון. מתוך מחשבה שבשנת תשי"ד שוב יוגדל מספר מקבלי הסטיפנדריות מבין התלמידים החדשים. כן התחייבנו להמשיך במתן סטיפנדריות לאלה אשר קיבלו עם הכנסת לבית-ספר, בתנאי כטובן שהם ישיגו רמה נאותה בלימודיהם. ברצוננו לתת מדי שנה בשנה

או.

ד"ר זיו:

מסיפנדיות ל-1,000 תלמידים חדשים, אולם גם מספר זה של מסיפנדיות לא יענה על הצרכים.

אפשר לתמוך בחינוך התיכון על-ידי מתן הקצבות ישירות לבתי-הספר וכן על-ידי מתן מסיפנדיות לתלמידים הנצרכים. למתן המסיפנדיות לשנת הכספים 1954/55 נקבע בתקציב הסכום של 587,000 לירות, אולם מסכום זה יש להפחית את הכסף המוצא למשכורות, לפיקוח, לבדיקת הבחינות ולפקידים ואז יישאר לתמיכה מטעם רק הסכום של 420,000 לירות. אנו נותנים תמיכה ישירה לבתי-הספר התיכוניים בסך של כ-200 לירות לכיתה, שזהו סכום קטן מאד, כן ניתנת תמיכה מטויימת לבית-הספר לקציני-ים ותמיכה קטנה לאוניברסיטה, לבודקים אשר מבקרים את רמת הלימודים בחינוך התיכון. בסך של 304,000 לירות מהסכום שבוטל/אנו חייבים לשלם את המסיפנדיות לתלמידים שכבר התחילו לקבלן בשנה הקודמת. להם אנו חייבים לתת מסיפנדיות מתקציב החדש עבור 5 החודשים ט-1 לאפריל ועד ל-1 לספטמבר, ולשם כך דרוש סכום ניכר. גם אשתקד נתנו מסיפנדיות ל-1,600 תלמיד, מהם ל-1,000 תלמידים חדשים ו-600 ממשיכים מהשנים הקודמות. עד סוף שנת תשי"ד יש לנו כבר התחייבות על 96,000 לירות.

היו"ר ש. פרסיץ: האם בחישובים אלה נלקח בחשבון גם הכסף שהסוכנות נותנת?

ד"ר זיו:

לא. בשנת תשט"ו אנו חייבים לתת מסיפנדיות ל-1,600 תלמידים שקיבלו גם בשנת תשי"ד וזה מסתכם בהוצאה של 96,000 לירות. כן יש לנו תהחייבות למסיפנדיות ל-400 תלמידי הכיתות המסיימות המסתכמת ב-22,000 לירות. למסיפנדיות לתלמידים ערביים בסך של 6,000 - 5,000 לירות. כן חייבים אנו גם נפחית את כל הסכומים שביחס אליהם יש לנו כבר התחייבויות, הרי הסכום הנוסף לפעולתנו החופשית הוא מועט, ואף מסכום זה החלטנו להקציב 20,000 לירות לקרן המסיפנדיות המשותפת עם הסוכנות. היתר יחולק כרגיל בין בוגרי בתי-הספר היסודיים אשר יכנסו בשנת תשט"ו לכיתה א' של בית-הספר התיכון, ולעוד סוג מטויימים של תלמידים, שאדבר עליהם חסבנו שגם בשנת תשט"ו נוכל לחלק מסיפנדיות ל-1,000 תלמידים ולשם זה ערכנו בחינות ל-2,500 מסיימי בתי-הספר היסודיים. אולם, אם לפני שנה נתנו מסיפנדיה לכל תלמיד שהשיג בבחינת הקונקורס מינימום 75 נקודות, הרי השנה, על-פי החשבון שלי, אם נחלק מסיפנדיות לכל אלה שהשיגו את התוצאות של 75 נקודות לפחות נצטרך לתת כ-1,400 מסיפנדיות, אך התקציב העומד לרשותנו לא יאפשר לנו זאת. מסיבה זו יהיה צורך להחמיר בדרישות ולהעביק מסיפנדיות רק לאלה אשר השיגו בבחינה לפחות 80 או אולי אף 85 נקודות. כידוע, נוסדה לפני שנה קרן חדשה למסיפנדיות, והיא הקרן המשותפת של הסוכנות ושל הממשלה. קרן זו מיועדת למתן מסיפנדיות לבני עולים חדשים שבאו ארצה טעם קום המדינה, בעיקר לבני עדות המזרח, וכן לסוג מטויימים של בני-נוער אשר הוריהם הן משום מצב הכלכלי הגרוע והן משום או-היבנותם את ערכו של החינוך התיכון אינם מרבים לשלוח את בניהם לבתי-הספר התיכוניים. חסבנו שנוכל לגייס לקרן זו 150,000 לירות: 100,000 לירות מהסוכנות, 25,000 לירות ממסד החינוך, 12,500 לירות ממסד העבודה וכן 12,500 לירות ממסד החקלאות. העסקנים הציבוריים אשר יזמו את הקמת הקרן והשיגו כספים מהסוכנות וממשלתנו ניהלו גם פעולת הסברה בין החוגים אשר למענם נוצרה הקרן וכתוצאה מזה הוגשו כ-2,400 בקשות לקבלת מסיפנדיות מהקרן המשותפת. מבין המבקשים היו כאלה אשר כבר למדו על-חשבונם, אך טענו שאם לא יקבלו מסיפנדיה - יפסיקו את לימודיהם. אלה מבין הנרשמים אשר עמדו להכנס לכיתה א' של בית-הספר התיכון נבחנו בחינות טעם, ואילו לגבי אלה אשר למדו כבר בבית-הספר התיכון נערכה רק בדיקת מעודות שקיבלו מבית-הספר.

לצערי התברר שמסד העבודה ומסד החקלאות אינם מעוניינים בקרן זו ואף לא הסתתפו בה באותם 25,000 לירות שקיוונו להם. זאת אומרת שהקרן הועמדה על 125,000 לירות בסך הכל. בינתיים נתברר שחלק מהתלמידים אשר קיוו לקבל מסיפנדיות התחילו כבר ללמוד, וכאשר כספי הקרן אזלו נשאר מספר גדול של תלמידים ללא תמיכה, אף כי לפי הישגיהם בבחינה היו זכאים לקבלה. מסיבה זו העסקנים הציבוריים אשר יזמו את הקרן דרשו ממסד

ד"ר זיו:

החינוך שיגדיל את הסתתפותו בקרן. דיברתי על-כך עם שר החינוך ולאחר חיפושים הצלחנו למצוא בתקציב המשרד עוד 20,000 לירות לטען הקרן. כך שלמעשה חילקה הקרן בשנת תשי"ד 145,000 לירות בטקום 125,000 לירות, ולכן יכולנו לתת סטיפנדיות לתלמידים אשר כבר התחילו ללמוד והיו זכאים להן. הסטיפנדיות חולקו בין 1,700 תלמיד לערך, מהם תלמידים חדשים ומהם מטפלים. מטפר בקשות נמצאות עדיין בנידור, כי ישנם תלמידים אשר קיבלו כבר סטיפנדיות ממשרד החינוך או מהמרכז החקלאי והגיסו בקשות לסטיפנדיות גם מהקרן המשותפת.

לתלמידים בבתי-הספר התיכוניים ניתנו 845 סטיפנדיות; לתלמידי בתי-הספר הטקצועיים - 360 סטיפנדיות; לתלמידי סמינרים על סוגיהם - 152 סטיפנדיות; לישיבות על סוגיהן - 80 סטיפנדיות. נוסף לכך נתנו כ-140 סטיפנדיות לתלמידי האוניברסיטה, אלא שבמקרה זה הטיפול היה אינדיבידואלי והסכומים לא שווים.

לתלמידי כיתה א' של בתי-הספר התיכוניים ניתנו 500 סטיפנדיות; לתלמידי כיתה י' - 289 סטיפנדיות; לתלמידי כיתה י"א - 186 סטיפנדיות; לתלמידי כיתה י"ב - 129 סטיפנדיות.

לתלמידים שתחילים בבתי-הספר הטקצועיים ניתנו 189 סטיפנדיות. לתלמידים שתחילים בבתי-הספר החקלאיים - 14 סטיפנדיות. כל התלמידים אשר ביקשו סטיפנדיות כדי להתקבל לבתי-ספר טקצועיים או חקלאיים נענו, הדרישות אשר הועמדו בפני התלמידים הללו לסם קבלת הסטיפנדיות היו נטובות בהרבה מאלו אשר הועמדו בפני תלמידים שביקשו להתקבל בבתי-ספר תיכוניים אקדמאיים.

חלוקת מקבלי הסטיפנדיות מהקרן המשותפת בהתאם למרצות מוצאם: בולגריה - 339, עירק - 164, רוסניה - 118, תימן - 86, פולניה - 73, טרוקו - 71, טורים - 39, תורכיה - 37, סוריה - 27, טוניס - 27, יוגוסלביה - 26, טריפולי - 21, פרס - 15, הונגריה - 12, אלג'יר - 9, צ'כיה - 4, שונות - 68. ילידי הארץ מבין עדות המערב - 494, ילידי הארץ ואלה אשר באו לפני קום המדינה - 624.

סכל אלה תבענו הישגים נטובים הרבה מההישגים הנדרשים מתלמידים רגילים. כדי לקבל סטיפנדיה מקרן הסטיפנדיות הרגילה של משרד החינוך צריך התלמיד להשיג ממוצע של 70 נקודות לפחות, אולם לגבי אלה אשר הגישו בקשות לסטיפנדיות מהקרן המשותפת הסתפקנו בציון הממוצע של 60 נקודות ואפילו 55. גם שאלון הבחינה היה מותאם לרמת התלמידים הללו. יש אולי מקום לדון על-כך באם נהגנו כהלכה - מבחינה פדאגוגית - כאשר הורדנו את רמת המבחנים למקבלי סטיפנדיות מהקרן המשותפת, אלא שבמקרה זה התחשבנו בעובדה שאם לא נוריד את הדרישות, הרי שתלמידים אלה לא יצליחו לרוב להגיע לממוצע של 70 נקודות, ולעומת זאת ישנה תקווה שאם יקבלו את התמיכה וילמדו באופן תקין יצליחו לטלא את החסר. אבל, כפי שאמרתי, יש מקום לדון בשאלה זו.

לגבי שנת תשט"ו עשינו חשבון שאם הסוכנות תשתתף בקרן ב-100,000 לירות ומשרד החינוך ב-25,000 לירות יתכן שלא נוכל אפילו לקיים את איד קיימנו אשתקד. היינו, לא נוכל להמשיך ולתת סטיפנדיות לאותם התלמידים שכבר קיבלו לפני שנה. על-כן נתן שר החינוך הוראה להוסיף לקרן המשותפת עוד 20,000 לירות מתקציב משרד החינוך. זאת אומרת, שהקרן הועמד על אותו הסכום שהיה לפני שנה - 145,000 לירות. כמו כן, ישנה אפשרות שמשרד הסטיפנדיות לתלמידים מטפלים יוקטן הן מפני שחלק מהם כבר טיימו השנה את לימודיהם והן מפני שחלק מהם לא ישיגו את הציון המינימלי הדרוש להטען קבלת הסטיפנדיות. אני חושב שבטח הכל יתפנו כ-250 - 200 סטיפנדיות, אך אין זה בטוח. ועוד דבר: לפני שנה היה גובה הסטיפנדיות 80 לירות כל אחת, וגילו השנה ברצוננו לתת סטיפנדיות בגובה של 100 לירות. כך שאם אפילו יוקטן מספר הסטיפנדיות שהתחייבנו לתת, הרי יוצאו כספים אלה לכיסוי ההפרש בגובה הסטיפנדיות. לכן קיים חשש שמהקרן המשותפת של הסוכנות ושל הממשלה לא נוכל בשנת הלימודים תשט"ו לתת סטיפנדיות לתלמידים חדשים. ואם נוסיף לקרן זו 25,000 לירות על-חשבון קרן הסטיפנדיות של משרד החינוך הרי שהקרן של משרד החינוך לא נוכל לתת יותר מאשר 800 - 750 סטיפנדיות לתלמידים חדשים. זאת אומרת שבצטרף להעלות את מספר הנקודות המינימלי הנדרש מבחינת לסטיפנדיות עד כדי 80 נקודות. אולם בינתיים נתעוררו בקרב ציבור ההורים בארץ תקוות רבות בקשר לאפשרות קבלת סטיפנדיות לבניהם.

או.

ד"ר זיו:

כבר לפני שנה לחצו עלינו מצדדים שונים סנגדיל את החטיבה בחינוך התיכון. אולם אנו הגדלנו רק את ההצקות לטטיפנדיות ולא להענקות ישירות לבתי-הספר. איתקד נתנו 1,000 טטיפנדיות לתלמידים חדשים והציבור מקווה שבג' השנה נסטר על אותו המספר. אם יתפרסם ברבים שרק 800 תלמידים חדשים יוכלו לקבל טטיפנדיות מהקרן של משרד החינוך, אני מסס חוסס מהלחץ שיופעל עלינו מצד ההורים ומצד מהנלי בתי-הספר התיכוניים.

קיימת עוד קרן טטיפנדיות והיא הקרן ע"ט מוסנזון, הממוססת על 10,000 לירות, שכבר בכללו בקרן הטטיפנדיות הכללית. אולם קרן מוטינזון באה כמוטפת לאותן 780 טטיפנדיות שכנראה ניתן השנה לתלמידים חדשים, ונוכל לחלק סקרן זו כמאה טטיפנדיות. את קרן מוטינזון אנו שוטרים למקרים טיוחדים. קורה, למשל, שתלמידים אשר עם גטר ליטודיהם בבית-הספר היסודי עמדו לבחינות לקבלת טטיפנדיות לא השיגו את מספר הנקודות הדרוש. תלמידים כאלה התחילו ללמוד בבית הספר התיכון על חשבון הוריהם, ויש ביניהם אשר הגיעו לידי השגים ניכרים מאד, ועתה דאויים הם לקבלת טטיפנדיה. כטו-כן ישנם תלמידים אשר בבחינת לטטיפנדיות השיגו את מספר הנקודות הדרוש, אלא שבגלל סצגם הכלכלי הטוב של הוריהם קיבלו רק סכתבי הערכה. אולם גם במקרים כאלה קרה שהאב ירד סנכסיו ועל-כן בנו שוב זכאי לקבל טטיפנדיה. למקרים כנ"ל אנו שוטרים את קרן מוטינזון.

אני מוכרח לציין שהתשובה היא בדרך-כלל עגוטה מאד, ויש לקחת בחשבון שכבר הלימוד בבתי-הספר התיכוניים יעלה השנה על שכר הלימוד של אסתקד. מטעמי מכמה בתי-ספר שההרשטה לבתי-ספר תיכוניים היא השנה חלשה בהרבה סזו של השנה הקודמת. יש וזוקפים זאת על חשבון שנתון המטייטים הקטן, אולם יש אוטרים שלא בהיקף השנתון הטיבה, אלא בטצגם הכספי של הורים רבים שאצם יכולים לשאת בתשלום זיכר-הלימוד הגבוה. על-כן מנהלים של בתי-הספר התיכוניים תולים תקוות רבות בטטיפנדיות של משרד החינוך. אם יתפרסם עתה שמספר הטטיפנדיות לתלמידים חדשים לא יעלה בשנה הבאה על 800 - 770, אני חושש שתוצאות פרסום זה תהיינה מאד לא ראויות.

אינני חאה כל אפשרות להגדלת השתתפותנו בקרן המשותפת, אם כי בודאי רצוי היה להגדילה. מצד הסוכנות לא קיבלנו עד כה הודעה מפורשת על נכוונתה להגדיל את חלקה בקרן; הסוכנות הבטיחה לעת-עתה 100 אלף ל"י. זאת אמר לנו סר סזר בישיבתה של הנהלת הקרן אשר בה משתתפים נציג הסוכנות - סר סזר, שר החינוך והתרבות ג. א. דינור, והשר שיטריח, שהוא נציגה של הפדרציה העולטית של הספרדים.

היו"ר ש. פרטיץ: האם טן הקרן הרגילה של משרד החינוך ניתנות טטיפנדיות רק לתלמידים בני העדה האשכנזית?

ד"ר זיו: לא, סקרן זו נהנים כל אלה אשר טצליחים להגיע להשגים פדגוגיים רצויים. אנו נכוונה תחילה לא בדקנו את ארצות טוצאם של התלמידים אשר קיבלו טטיפנדיות ממשרד החינוך ולא ידועה לנו חלוקה זו, אם כי אני יכול לערוך סחקר על-כך לשם צרכיו הפנימיים של המשרד. בכל אופן ראיתי שמספר לא קטן של בני עולים חדשים בטציים על טקבלי הטטיפנדיות מטעם משרד החינוך. תלמידים אלה נכנסו לבתי-הספר ככל יתר תלמידים, צברו את מספר הנקודות וקיבלו טטיפנדיות.

הדרוש

היה רצוי מאד להגדיל את כספי הקרן המשותפת, מפני שיש מספר רב של תלמידים שחייבים לאפשר להם ללמוד, אלא שאיננו יכולים לעשות זאת על חשבון קרן הטטיפנדיות הרגילה, שמטילא הוקטנה כבר עד המינימום.

מתעוררת בעיה פדגוגית חשובה מאד בקשר לחלוקת טטיפנדיות משתי הקרבות. באמצעות הטטיפנדיות של משרד החינוך הזרמנו לבתי-הספר התיכוניים תלמידים טובים ומוכשרים, אשר במקרים רבים עודדו את יתר התלמידים ואף השפיעו על העלאת רמת הלימודים באותם בתי-הספר.

ד"ר זיו:

יש בתי-ספר תיכוניים העושים את כל
המאמצים כדי למשוך סטיפנדיסטים. והטעם הגיע עד כדי כך שבתל-אביב
בתי-ספר תיכוניים לא-עירוניים דורשים מן הסטיפנדיסטים שכר-לימוד
מינימאלי בלבד - אם שכר-הלימוד הוא כרגיל 300 ל"י דורשים מן הסטיפנדיסט
רק 70 ל"י - כדי למשוך אותם. אם אנו מורידים את הדרישות המוצגות
בפני מבקשי הסטיפנדיות אנו מביאים בעקיפין גם להורדה מסוייטת ברמת
הלימודים, או בכל אופן אנו מונעים את עלייתה. אמנם הדבר הוא הכרחי
לאור הטעיות שלנו, אבל לא תמיד הנו רצוי.

קיימת עוד בעיה נוספת. התלמידים
אינם זוכרים בדרך-כלל את מוצאו של ילד זה או אחר. והנה קורה שתלמיד
אשר בבחינות לקבלת סטיפנדיות צבר 75 או אפילו 80 נקודות אינו מקבל
סטיפנדיה ואילו חברו לכיתה, אף כי השיג רק 60 נקודות, קיבל סטיפנדיה
טפני שהוא בן לאחת מעדות המזרח, או טפני שמצבם הכלכלי של הוריו ירוד.
כל זמן שקיימות סתי קרנות, לא אחת על חשבון השניה, אין בעיה זו מתעוררת
כל-כך. אולם כאשר בגלל הרחבתה של הקרן המשותפת ירצו לצמצם את מספר
הסטיפנדיות הניתנות מן הקרן הרגילה של משרד החינוך תתעורר השאלה
של יחס בלתי-שווה לתלמידים. אמנם חייבים אנו להזרים לבתי-הספר
גם את התלמידים בני עדות המזרח ועולים חדשים שאינם מצטיינים בלמודיהם,
אבל לדעתי לא מן הנכון לעשות זאת על חשבון הסטיפנדיות לתלמידים טובים
וטוכשרים.

עם פתיחתו של טפעל הסטיפנדיות לפני
שנים מספר נהגנו לתת סטיפנדיות לכל תלמיד שהיה זכאי לכך בגלל הישגיו
בלמודים טבלי להתחשב במצבם הכלכלי של הוריו. אולם זו השנה השניה שאנו
נותנים סטיפנדיות רק לאלה אשר זכאים להן לו גלל הישגיהם הפדגוגיים
בלבד, אלא גם בגלל מצבם הכלכלי. בדרך-כלל, אם אבי המשפחה הוא שכיר
והמפרנס היחיד שלה - מקבל הבן סטיפנדיה; אם האב הוא עובד עצמאי
חוקרים את מצבו הכלכלי, אבל חקירתנו לא תמיד יעילה היא כי אין עומדים
לרשותנו האמצעים הדרושים. אם במשפחה עובדים שני אנשים או מספר הילדים
הוא למטה מארבעה, אין נותנים סטיפנדיה; אם יש במשפחה שני מפרנסים
ומספר הילדים הוא לפחות ארבעה, מהם גם לומדים, נותנים סטיפנדיה. זה
בערך קנה-המידה שלנו בחלוקת הסטיפנדיות.

א. רוזנאל-באנר:

האם הסכום הנוסף לקרן המשותפת נלקח
מקרן הסטיפנדיות הכללית של משרד החינוך?

כן.

מר שריד:

דומני שהדעה של קיום הפליה לטובת בני
עדות המזרח אינה עומדת בבחינת המציאות.

א. כלפון:

ראשית, הנני כופר בזה שבני עדות המזרח
נופלים בכשרונותיהם מבני העדות האחרות. ואם נכון הדבר - הרי האספה
היא בתנאים הסוציאליים הקשים בהם חיים בני עדות המזרח; זה נובע מתנאי
הדיוור הקשים מאד בארצות מוצאם ובארץ. אבל הילדים אינם אטמים ואם יאפשרו
להם לחיות בתנאים טובים הם יתפתחו כפי שמתפתחים ילדים אחרים, מבני
עדות אטכנוז.

ד"ר זיו אמר שבמידת האפשר יש לתת סטיפנדיות
לתלמידים הטוכשרים ביותר. מבחינתו הוא צודק. אבל יש לקחת בחשבון
שהתלמידים מבני עדות המזרח לומדים וחיים בתנאים קשים מאד ולכן כטובן,
גם הישגיהם בלימודים אינם פגיעים לאותה רמה שמסיגים ילדים אחרים. לכן
אני פוסל את הבחינה הפדגוגית, ואני אוטר שאפשר היה ללכת לפיה אילו מצבם
של כל התלמידים היה שווה.

ועוד אמר ד"ר זיו שקיימת הפליה לטובת
בני עדות המזרח, טפני שתלמיד שצבר בבחינה 60 נקודות קיבל סטיפנדיה רק
טפני שהוא מסתייך לעדות המזרח. לאמיתו של דבר, המציאות היא ההיפך
מזה. חקרתי במשך 3 חדשים את בעיית התלמידים בבתי-הספר
התיכוניים וראיתי שאחוז התלמידים מבני עדות המזרח בבתי-הספר התיכוניים

א. כלפון:

מגיע למכסיתום של 5% בעוד שיוצאי עדות המזרח מהווים 42% מכלל האוכלוסיה בארץ.

שר החינוך ביקש להקציב לקרן המסותפת רק 25,000 לירות וטען שבני עדות המזרח מקבלים סטיפנדיות גם מהקרן הכללית של משרד החינוך. בדקנו זאת, והתברר שבני עדות המזרח מהווים רק 2% מבין מקבלי הסטיפנדיות מטעם משרד החינוך. לפני שנה הסתמפה הממשלה בקרן הסטיפנדיות לבני עדות המזרח ב-45,000 לירות והשנה - ב-25,000 לירות. כיצד זה יתכן? הרי ישנן התחייבויות מוטריזות לגבי אותם התלמידים שכבר קיבלו סטיפנדיות אשתקד וסצריכים לקבל אותן גם בשנת הלימודים תשס"ו. אף אם ינתן הסכום של 45,000 לירות שהיה אשתקד, תהיה זו רק הקפאת המפעל ולא הרחבתו. ועתה רוצים לתת 25,000 לירות בלבד. זהו עוול. חששו לפני שנה, שאם הקרן תועמד על 145,000 לירות לא ימצאו מספיק תלמידים המועמדים לסטיפנדיות. גם חשש זה נתבדה ונמצאו כ-1,700 תלמיד, אשר זכו לסטיפנדיות מקרן זו. אמנם נכון שהורים מבני עדות המזרח אולי אינם מעריכים כל-כך את ערכו של החינוך התיכון, אבל בעזרת התעמולה של העסקנים הספרדיים הצליחו בכך שכ-2,000 תלמידים מבני עדות המזרח פנו בבקשה לקבל סטיפנדיות מהקרן המיוחדת. אם בשנה הראשונה לקיחת הקרן הצליחו לחלק 1,700 סטיפנדיות, הרי השנה צריך מספר הסטיפנדיות להיות הרבה יותר גדול. דיברתי עם מר שזר והוא אמר לי שלכל לירה שתיתן על-ידי הממשלה לקרן זו, תקציב הסוכנות שתי לירות. משרד החינוך חייב להסתמך בקרן ב-90,000 לירות, כדי שהסוכנות תתן 200,000 לירות. שר החינוך הבטיח שיחפץ כספיים למטרה זו מתקציב משרד החינוך לשנת 1954/55 או מהתקציב לשנת 1955/56, שעל-כך הוא יצטרך לבקש את הסכמת משרד האוצר.

דעתי היא שאף סכומים אלה לא יספיקו כדי לתת סטיפנדיות לכל אותם התלמידים הראויים לקבלן. יש לי תכנית מסוימת לגיוס כספים נוספים ואביא אותה בפני הוועדה אם תינתן לי ההזדמנות לכך. מכל אופן, במידה לאותם 90,000 לירות שמשרד החינוך צריך לתת, אני חושב ששר החינוך צריך להביא הצעה זו לוועדת הכספים.

מר טריד: רק שר האוצר יכול להביא הצעה כזאת בפני ועדת הכספים.

א. כלפון: אני מציע לוועדה לקבל את ההחלטה הבאה: משרד החינוך ידאג לתוספת של 45,000 לירות למפעל הסטיפנדיות טיסודה של הממשלה והסוכנות, וזאת כתוספת לסכום של 45,000 לירות שינתנו מתקציב משרד החינוך למפעל ה"ל" לשנת תשס"ו. הסכום ירוכז בחלקו על-ידי העברת כספים מסעיף ההענקות הישירות לבתי-הספר התיכוניים, ואם יהיה צורך - גם מעיפים אחרים, כדי שהסתמפות משרד החינוך תגיע בסך הכל ל-90,000 לירות.

הינ"ר ש. פרטיץ: אין לי סמכות להצביע על גומח מעין זה.

ח. בוגר: אני מכיר את ילדי העולים החדשים מבני עדות המזרח, וברור לי שאין להם הכשרה הדרושה כדי שיוכלו להתחרות בילדים בני עדות אחרות, הלומדים באופן סדיר החל מגן-הילדים. אולם יש לילדים אלה מבני עדות המזרח תאווה ללימודים ואלה מהם אשר מצליחים להתחיל בלימודיהם מצטיינים אחר-כך. לבני עדות המזרח ישנה לפעמים שנאה לבני עדות אחרות, מפני שהם חיים בהרגשה שמבצלים ומקפחים אותם. יש לעשות את הכל למען הפגת שנאה זו. גם אני דיברתי עם מר שזר והוא אמר לי את אותם הדברים: הסוכנות תתן פי שניים מהסכום שהממשלה תקציב לקרן. לדעתי קרן הסטיפנדיות לבני עדות המזרח היא עכשיו הקרן העומדת על הפרק, ואני מציע שהוועדה תדרוש מהממשלה שתקציב 100,000 לירות בתוך חלקה בקרן זו.

ש. כפרית: אני חושבת שאיט מאתנו אינו מתנגד להרחבת החינוך התיכון, בעיקר לאלה שאין ידם משגת לשלם את שכר-הלימוד הגבוה. אולם אני מתנגדת לגישה האומרת שאם לא נטפס את כל הדרישות אנו נעורר, נגדנו את שנאת רבים. צריך להיות אובייקטיבי בענין זה ולראות מהו בעצם מקור השנאה. האם מקור השנאה הוא לא בזה ילדים רבים לא קיבלו מפילו חינוך עממי ואין הם כלל חולמים על חינוך תיכון? אני חושבת שחלה התקדמות עצומה בשטח מתן הסטיפנדיות אם בשנה האחרונה נתון 2,400 בקשות בענו 1,700. אין באפשרותנו להתקדם בקצב שהיה יותר ואני גם חושבת שבשטח החינוך היסודי וגן-הילדים לא התקדמנו במידה כזאת. משמח מאוד אם בשנת תשס"ו

ט. כפרית:

אפשר יהיה לתת 300 סטיפנדיות חדשות, אך אין לומר שזהו דבר הכרחי שאין מוצא הימנו. אני גם הסתתפתי באותה הישיבה של הנהלת הקרן ודובר שם, שאם מסרד החינוך יקציב לקרן עוד 45,000 לירות מתן הסוכנות עוד 100,000 ל"י. בינתיים הובטחו סטיפנדיות לכל אלה שקיבלו לפני שנה. נאמר כאן שרוצים להעלות את סכום כל סטיפנדיה מ-80 לירות ל-100 לירות. אני מציעה שכל עוד לא ידוע מה תהיה ההתיקרות בשנה הבאה לא יעלו את גובה הסטיפנדיות ובכסף שיחסכו על-ידי כך יוכלו לתת כ-250 סטיפנדיות לתלמידים חדשים.

כמו כן, יש להסביר שלא קיימת שום הפליה בקביעת גובה הקרנות. השתתפות מסרד החינוך בקרן הסתתפת בסך של 45,000 ל"י סובסחת עד האחד לאפריל 1955. זאת אומרת שהקרן לא תופחת ופליטת התלמידים הסטייטים מסחזור מקבלי הסטיפנדיות האפשר להענות לבקשת תלמידים חדשים.

בדיבורים

ר. צברי:

אין צורך להרבות/בערבו של מפעל הסטיפנדיות ואני חושבת שהקרן הסתתפת של הטמסלה והסוכנות היא טפנה עצום לקראת פתרון הגעיה של עדות הסזרח. טפנה זה מספיע על העלאת רמתם התרבותית של בני עדות הסזרח, וישנה סכנה גדולה בשטח זה אם לא ייעשה דבר להסך הפעולה. סקור השנאה הוא הרבה יותר עמוק ממה שחושבים. הוא טבוע בקנאה שחלק מהאוכלוסיה מרגיש לגבי אלה, אשר - לפי דעתו - כאילו פנהלים את כל העניינים ולאחרים אין מה לומר. כך ביה טשך שנים רבות, וטוב שהמדינה החליטה עכשיו שאין להשאיר את הטפח בשטח זה ללא שינוי. אני מסכימה לדבריו של ד"ר זיו שהבעיה של חלוקת הסטיפנדיות לילדים אשר צברו 65 בקורות בלבד בעוד שאין נותנים סטיפנדיות לתלמידים שהשיגו 75 בקורות היא בעיה פסיכולוגית קשה מאוד. אך אין לשכוח שסטרד הסטיפנדיות היא לא רק להעלות את רמת הלימודים הכללית, אלא גם לעודד את בני עדות הסזרח ולהראות להם כי קיים יחס חיובי כלפיהם. כמו כן, הורים שהעדה האטכנוזית יעשו את כל המאמצים כדי לשלוח את בניהם לבית-הספר התיכון; לבני עדות הסזרח אין הרגשת הכרח בזאת ועל-כן ישנם ביניהם אנשים בעלי אמצעים אשר לסרות זאת אינם שולחים את ילדיהם ללמוד. אם לא ירחיבו עכשיו את פעולת הקרן - ולמעשה יקפידו אותה למשך 3 שנים - הרי יביאו על-ידי כך לירידת הרוח בקרב הצ"בור. מסיבה זו עלינו לעשות את הכל למען הרחבת הקרן. אני חושבת שצדקה חה"כ כפרית באסרה שכל זמן שאין מספיק כסף כדי להעניק סטיפנדיות לתלמידים חדשים אין להעלות את גובה הסטיפנדיות מ-80 לירות ל-100 לירות. אני גם חושבת שמסעיף ההענקות הישירות לבתי-הספר התיכוניים הבנוי על 190,000 לירות אפשר להעביר 50,000 לירות לקרן הסטיפנדיות למען בני עדות הסזרח. חה"כ גורי בוודאי יוכל לעזור לנו בהעברה זו מסעיף לסעיף, אני חושבת שהגיע הזמן שיתחילו לטפל בחינוך התיכון סנקודת-ראות ציבורית-כללית. ישנם גופים רבים היכולים לתרום כספים לחינוך התיכון.

בסיכום, הוועדה צריכה לקבל החלטה האומרת שמדי שנה בשנה יש להגדיל את סכומי הכסף העומדים לרשותה של קרן הסטיפנדיות המסתתפת, כדי שתועמד על 750,000 לירות למשך 5-4 השנים הבאות. הצעד הראשון בכיוון זה צריך להיות בהעברת כספים מסעיף ההענקות הישירות לסעיף ההקצבה לקרן המסתתפת.

א. רוזנאל-נאור:

אין צורך להרבות במלים לעצם השאלה של מתן סטיפנדיות. אולם יש מקום לדבר על אופן הגדלתה של הקרן המסתתפת וכאן ברצוני להבין דברים מספר. בהנהלת הקרן טלבד טר שזר מטעם הסוכנות וטרד החינוך מטעם הטמסלה משתתף גם שר הטסטרה, טר שיטריט, הסופיע בה כנציג הפדרציה הספרדית העולמית. נשאלת השאלה מה עוד פעלה הפדרציה הספרדית בקשר לקרן זו טלבד שיגורו של טר שיטריט להנהלת הקרן בתור נציגה. אני חושבת שיש כאן טדה-פעולה רחב טאד לציבור הספרדי, שאינו להשאירו מחוץ למסגרת הפעולה, על-טנת שיעטנד טן הצד ויתריע על הפליה כלפינו ועל הטכנות הנובעות טאי-הגדלת הקרן. ציבור זה צריך לדאוג למקורות כספיים לטימון הקרן ויש אפשרות לסגור בקרבו טכוכיט גדולים לטטרה זוע.

או.

א. רוזנאל-באנר:
החינוך העל-סודי כולל לא רק חינוך תיכון,
כי אם גם חינוך מקצועי וחקלאי, והנה שמענו
שבועד מטורד החינוך התחייב להסתתף בקרן המיוחדת ב-25,000 לירות ומטורד
העבודה ומטורד החקלאות ב-12,500 לירות כל אחד, הרי רק מטורד החינוך בלבד
עמד בהתחייבותו ואילו שני המטורדים האחרים לא נתנו את חלקם בקרן.

א. כלפון:
מטורדים אלה תומכים בחינוך באמצעים שונים
ובמקומות אחרים.

א. רוזנאל-באנר:
גם מטורד החינוך מקיים מתקציבו עוד קרן
מטיפנדיות נוספת. אני אוסרת שהחינוך איננו
מחובתו של מטורד החינוך בלבד, כי אם של הממשלה כולה, ובין המטורדים המסמלתיים
השונים ישנם כאלה אשר צריכים לשאת בנטל של החינוך והם: מטורד החינוך
והתרבות, מטורד העבודה ומטורד החקלאות. כשם שמטורד החינוך מקיים את אשר
הוטל עליו, כך צריכים גם שני המטורדים האחרים לשאת באחריותם ואינם
יכולים לפטור עצמם מכך. שר החינוך צריך לראוג לכך שגם שרת העבודה
וגם שר החקלאות יכללו בתקציבי מטורדיהם כספים לפתרון בעיית המטיפנדיות.
יתכן אף שנוכח הצורך בחקלאות מורחבת לנוכח ההכרח למצוא תעסוקה לאלפי
אנשים, צריך חלקם של מטורד החקלאות ומטורד העבודה בקרן המטיפנדיות להיות
הרבה יותר גדול משה שנקב עכשיו.

שמענו שאם הממשלה תשתתף בקרן המיוחדת
ב-100,000 לירות תתן הסוכנות מצדה 200,000 לירות, את הסכום הנוטל על
הממשלה יש לחלק בין תקציבי מטורד החינוך, מטורד העבודה ומטורד החקלאות.
נוסף לכך יש לייסד קרן מטיפנדיות בעזרת
אנשים אשר להם התפעה ישירה על הציבור המטורדי, ויש להעמיד קרן זו
על סכום המקביל לזה שניתן על-ידי הממשלה.

הי"ר ש. פרטיץ:
כולנו שמענו בתשומת-לב את המטפורים שמטורד
לנו על-ידי ד"ר זינו ואשר טהם התברר שסך
הכל המטיפנדיות לתלמידים חדשים בבתי-הספר התיכוניים, החקלאיים והמקצועיים
יגיע בשנת הלימודים תש"ו ל-800 - 770. זאת כמובן מתוך קרן המטיפנדיות
של מטורד החינוך.

מתוך הקרן הזאת יופחתו עוד 20,000 לירות
אשר יועברו לקרן המסותפת של הממשלה ושל הסוכנות. המיועדת למתן מטיפנדיות
לבני עדות המזרח. הסכום של 20,000 לירות הוא למחצית הראשונה של שנת
תש"ו, היינו עד סוף שנת התקציב 1954/55.

א. כלפון:
לתלמידים הצרפתים לבתי-הספר בשנת תש"ו
יש להבטיח מטיפנדיות לכל שנת הלימודים
ולא עד גמר שנת הכספים הנוכחית, ומטיפנדיות אלו מטולטות מתקציב שנת
1954/55 ולא שנת 1955/56.

הי"ר ש. פרטיץ:
ההסכם עם הסוכנות הוא לשנת תש"ו כולה,
אך מטורד החינוך בונה את תקציבו לפי שנת
הכספים של הממשלה. על כן הוא מקציב לקרן המסותפת עד סוף שנת התקציב
1954/55 45,000 לירות, שהם מחציתם של 90,000 לירות לשנת תש"ו.
סכום זה מבטיח את השתתפותה של הסוכנות בקרן בסך של 100,000 לירות
עד סוף שנת הכספים.

מתוך נטייתו בדימויים על תקציבי השנים
שעברו אני יודעת שמגדילים את מעיפי ההוצאות ואין מפחיתים מהם, פרט
אולי למעייף גן-הילדים. לכן, אם בשנה שעברה השתתף מטורד החינוך בקרן
המטיפנדיות ב-45,000 לירות, הרי גם השנה יוקצב בוודאי אותו הסכום,
בתנאי כמובן שמצבה היסודי של המדינה לא ישתנה. על-כן אין מקום לדאגה,
כי שר החינוך אינו רגיל לתת הבטחות אם איננו בטוח שיוכל לקיימן.
אשר לעצם העניין, הריבי מעריכה מאד את
העסקנות של אנשי הציבור, אך אינני יכולה לקבל את הדעה שהוגעה כאן
על-ידי חה"כ כלפון שאם לפני שנה ניתנו מהקרן המסותפת 1,700 מטיפנדיות,
מהן 500 לתלמידים חדשים, מוכרחים לתת השנה לפחות 3,000 מטיפנדיות.
מדוע? האם זה צודק לאור העובדה שלתלמידים במדף כולה ישנה אפשרות
לחלק לא יותר מ-700 מטיפנדיות? בכון שאנו חייבים להעלות את רמת ההשכלה
בארץ, אבל לאו דווקא בין עולי עדות המזרח בלבד.

או.

היו"ר ש. פרסיץ:

ישנם פרוצסיים רבים בין עדות המזרח, אבל אינני חושבת שנוכל לטנוע אותם אם בגללם ניתן סטיפנדיות לילדים שצברו נבחינות רק 60 נקודות ונקטח ילדים אשר השיגו 80 נקודות. אם נעשה זאת, הרי כל הדברים המכוערים שבדצוננו לטנועם ילכו וירבו ביישוב בטקום להעלם. על-כן צדק ד"ר זינו כאשר אמר שיש להפריד בין השתיים: (א) קרן הסטיפנדיות של הממשלה הטעניקה סטיפנדיות לכל אותם התלמידים אשר צוברים נבחינה מספר נקודות מסויים; (ב) קרן ששומפת של הסוכנות ושל הממשלה הבאה לעודד את החינוך העל-יסודי בין ילדי העולים ובני עדות המזרח, ואשר 70% מטובה מחולקים בין ילדים בני עדות המזרח ו-30% לתלמידים יוצאי צה"ל וחרות, שהם עולים חדשים.

אני רוצה שההבדל בין שתי הקרנות יודגש באופן קטיגורי בכל מקום ומקום, וצורך משרד החינוך בעשותו כן.

משרד החינוך צריך להשגיח על כל הקרנות לטטיפנדיות שקיימות בארץ. אחרת, אם אין לו פיקוח עליהן, אין הוא גם צריך להשתתף בהן אפילו בפרוטה אחת. לא יתכן שיהיו ילדים אשר ינצלו את היסח-הדעת של המסוונים על הקרנות ויקבלו שתי סטיפנדיות משני מקורות שונים. אני חושבת שיש לתת הענקות טיניטליות לבתי-הספר התיכוניים, אחרת עלולים להביא הרס על בתי-ספר טובים.

אני מציעה לוועדה לקבל את ההחלטה הבאה: (א) הוועדה מאשרת בשביעות-רצון את הוועדה של משרד החינוך בדבר הבטחת 45,000 לירות לסחצית הראשונה של שנת הלימודים תשט"ו, מתוך תקציב 1954/55. הוועדה מבקשת את משרד החינוך לדאוג לכך שבתקציב 1955/56 יוקצב לקרן המסומפת לא פחות מהסכום הנ"ל. (ב) הוועדה דורשת ממשרד החינוך להבדיל בעת חלוקת הסטיפנדיות וגם בהודעות לציבור בין קרן הסטיפנדיות של הממשלה לבין הקרן המסומפת של הסוכנות. (ג) הוועדה מחייבת את משרד החינוך להשתתף בכל הקרנות לטטיפנדיות הקיימות בארץ ולפקח עליהן כדי לטנוע כפילות.

א. ברטון:

בבזוננו לדון על מצב הסטיפנדיות איננו יכולים להתעלם מטצבם הכלכלי של ההורים ומההתיקרות החדשה והעצומה. שמענו מד"ר זינו על העלאת הדסה בשכר-הלימוד בבתי-הספר התיכוניים, אשר יגיע ל-300 לירות. כן התפרסמה היום בעתונות הידיעה על העלאת גדולה בשכר-הלימוד באוניברסיטה. שמענו גם מד"ר זינו על ההרס החלטה ביותר לבתי-הספר התיכוניים. זאת אומרת שמתקרבים בעדי-ענק למצב שבו בתי-הספר התיכוניים והגבוהים יהיו לבתי-ספר לבני עשירים בלבד. לאור המציאות הכלכלית הזאת נראים הסכומים המוקצבים לסטיפנדיות כמגוחכים ממש. אין לוועדה סמכות להתערב בתקציב הסוכנות, וגם אין לה סמכות להתערב בענייניה של הפדרציה הספרדית העולמית. אנחנו יכולים לדבר רק על שינויים בתקציב הממשלה, ואני מציע שהוועדה תדרוש ממשרד החינוך להגדיל את חלקו בקרן הסטיפנדיות לבני עדות המזרח ולהעמידו על 100,000 לירות, כך שהסוכנות תקציב למטרה זו 200,000 לירות.

אני מתנגד בכל תוקף לטיניטליזם של חה"כ כפרית המציעה לא להעלות את גובה הסטיפנדיות ל-100 לירות כל אחת, בטצב היוקר הנוכחי אף הסטיפנדיה של 100 לירות אינה מספקת. אני חושב שאין שואה למדינת ישראל; השואה היא רק למשטר הפוגע והמקפח והיא, לדעתי, מוצדקת.

מר שריד:

אילו חה"כ ברטון היה מתעניין יותר בנעשה בשטח החינוך לכל המוני ישראל על כל שכבותיו, בוודאי לא היה מגיע לידי מסקנה שמישהו שונא את המדינה בגלל קיפוחים בשדה-החינוך.

אם מר החינוך הבטיח כסף נוסף על אותם 45,000 לירות הוא בוודאי יחפש מקורות לכספים אלה. אך לי נראה כרע שאפשר יהיה לקבל את הסכומים הנוספים מתקציב 1955/56. פירוש הדבר שאם ינצלו במחצית השנייה של שנת תשט"ו את כל הסכום של 45,000 לירות, הרי למחצית השנייה של שנת הכספים יצטרכו להקציב 90,000 לירות. מר החינוך בדואי יבדוק את האפשרויות הקיימות למציאת תקציב נוסף לקרן, יבוא בדברים עם מר האוצר וימסור הודעה מוסמכת על מצב העניינים.

או.

טר סריר:

אשר לתפקידה של הקרן המיוחדת, אני מסכים שתביעות העוסקים בקרן זו הן טופרזות. הם רוצים לתת בשנת הלימודים תשט"ו 3,000 סטיפנדיות, אולם אין לשכוח שהסטיפנדיה היא רק בגובה של 100 לירות ואילו שכר-הלימוד מגיע ל-300 לירות. זאת אומרת שאת ההפרש צריך לשלם התלמיד, ולא כל אחד יכול לשאת בהוצאה זו. אני בטוח שלשנת תשט"ו לא יימצאו כלל 3,000 תלמידים שיטלאו אחר כל התנאים הדרושים לשם קבלת סטיפנדיה. על-כן מספר זה אינו מציאותי, ואילו היה נכון, הרי קרן הסטיפנדיות המיוחדת צריכה היתה להגיע תוך שנתיים - שלוש לסך של 2 - 3 מיליון לירות. סכום זה אינו עומד בשום התאמה ליכולת הכספית של הטוכנות או של הממשלה. אני חושב שאם נצליח השנה למצוא 700 תלמידים חדשים ולתת להם סטיפנדיות מהקרן המיוחדת יהיה זה הישג רב.

אם נשווה את כספי הקרן המיוחדת לסכומים העומדים לרשות קרן הסטיפנדיות הכללית נראה שלעומת הסכום של 304,000 לירות, שמהם יש לתת סטיפנדיות לתלמידים הראויים לכך בארץ כולה, כולל עולים חדשים ובני עדות המזרח, עומדים לרשותה של הקרן המיוחדת - ש-70% מנבה מוקדשים רק לבני עדות המזרח ו-30% לבני עדות אחרות - 150,000 לירות. כן יש לקחת בחשבון את הסטיפנדיות של המרכז המקלאי הניתנות ברובן לעולים חדשים ולבני עדות המזרח ואת הסטיפנדיות הניתנות על-ידי מסרד העבודה, שגם בין הנהנים מהן רב מספר עולים חדשים ויוצאי עדות המזרח. על-כן דעתי היא שבמסמך זה צעדנו צעדים גדולים קדימה. יתכן שהיישג זה אינו מספיק, אבל המציאות אינה מאפשרת ללכת מעבר לזה.

ברצוני לערער על הדעה שכל מקבלי הסטיפנדיות פבין בני עדות המזרח ומבין העולים החדשים הם מחוסרי-יכולת. יש להביא בחשבון שמתוך 1,700 תלמיד שאשתקד קיבלו סטיפנדיות מהקרן המיוחדת רק 700 היו תלמידים חדשים והיתר למדו כבר קודם-סלכן בבתי-הספר התיכוניים. פדוש הדבר שהוריהם יכלו לשאת בתשלום שכר-הלימוד, אבל כסובן שהעדיפו לקבל סטיפנדיה של 100 לירות לשנה. לאור עובדות אלו הייתי מציע להנהלת הקרן לבדוק היטב כל מקרה של בקשה לסטיפנדיה. אני חושב שלא היו צריכים בדרך כלל לתת סטיפנדיות לאותם התלמידים אשר התחילו ללמוד על-חשבון הוריהם, אלא אם נזכחו לדעת שתלמידים מסויימים עלולים להפסיק את לימודיהם אם לא תוענק להם סטיפנדיה. אני חושב שתלמידים רבים, שהוריהם הם בעלי יכולת בינונית והיו יכולים לשלם את שכר-הלימוד, נהנים מקרן הסטיפנדיות. על-כן הנני מציע לערוך בדיקה מדוקדקת, להפסיק את הסטיפנדיות לאלה שמצבם הכלכלי מאפשר זאת ולהעניקן לתלמידים חדשים מחוסרי-יכולת. מסרד העבודה ומסרד החקלאות לא אמרו שהם לא ישתתפו בקרן הסטיפנדיות המיוחדת. הם רק הציגו תנאים מסויימים להשתתפותם ובה יש לדון.

ד"ר אבידור:

המפעל המסותף של הטוכנות ושל הממשלה לא הוציא עוד את שנתו הראשונה, אבל אפשר כבר להסיק מפעולתו מסקנות מסויימות, שעוררו בין אנשי מסרד החינוך היהודים שונים. כוונת העסקים אשר טיפלו בהקמת הקרן היתה ללא ספק טובה, אבל השאלה היא אם המעשים היו בהתאם לכוונות. בתחילה רצו שהקרן תחלק סטיפנדיות רק לבני עדות המזרח, אך הטוכנות התנגדה לזאת ועל-כן הסכמנו שהקרן תחולק בין בני עדות המזרח ובני עדות אחרות, בפרופורציה של 70% ו-30%. מתוך 1700 תלמידים שקיבלו סטיפנדיות אשתקד, לפי סטטיסטיקה, קרוב ל-40% מהם הם תלמידים שהוריהם באו ארצה לפני קום המדינה. אם בתחילה במושב "עדות המזרח" התכוונו לעדות הנחשלות, נשאלת השאלה מדוע אחוז תלמידים יוצאי בולגריה הוא כל-כך גבוה בין מקבלי הסטיפנדיות. כן נמצאים בין הנהנים מן הקרן הזאת תלמידים יוצאי הונגריה, פולניה ורוסניה. אם נעשה את החשבון הכללי נראה שתלמידים יוצאי בולגריה, פולניה, הונגריה וילידי הארץ מהווים כ-67% מהמקבלי הסטיפנדיות מטעם הקרן לעדות המזרח. על-כן נראה שבעת חלוקת הסטיפנדיות אשתקד לא היתה שהות לבדוק יפה כל בקשה, מפני שהתחילו בזה כבר לאחר פתיחת שנת הלימודים, וגם מפני שהיה קיים לחץ בלתי-צודק מחוגים שונים. כמו כן, אם נבדוק נראה ששליש ממקבלי הסטיפנדיות מקרן זו פנו לבתי-הספר המקצועיים והמקלאיים. לכן בוודאי שאין לדרוש ממסרד החינוך השתתפות תקציבית כל-כך גדולה. אני אומר זאת לא מפני שעיני צרה, אלא מפני שאין לנו אפשרות להקציב לקרן זו סכומי כסף רבים.

א.ו.

ד"ר אבידור:

נשאלת השאלה אם קרן זו צריכה להיות צמודה
למשרד החינוך. אני אינני טבור כך, מפני
שזוהי קרן מיוחדת, והשיקולים למתן סטיפנדיות מקרן זו הם בחלקם הגדול
שיקולים סוציאליים.

אין אנו מעוניינים שכל מקבלי הסטיפנדיות
יפנו לבתי-הספר התיכוניים האקטאיים. יתכן שאף כדאי להפעיל לחץ בכדי
לכוון חלק מהתלמידים לבתי-הספר החקלאיים.

בתקציב משרד החינוך הסמתיים ב-31 לטרם
1955 אין למצוא יותר מאשר 45,000 לירות שאפשר להקדישם לקרן הסטיפנדיות
המיוחדת, וזה כבר מתוך הנחה שמפעל הסטיפנדיות הכללי של משרד החינוך צומצם
ויוכל בשנה הבאה במקום 1,000 סטיפנדיות לחלק רק 700, הסכום של 45,000 ל"י
הוא למחצית שנת הלימודים תש"ו, אך אין זאת אומרת שהסכום הכולל לשנת
תש"ו כולה הוא 90,000 לירות. מפעל הסטיפנדיות התחיל את פעולתו בראשית
שנת הלימודים הקודמת, אך באמצע שנת הכספים. זאת אומרת שכספים אשר נקבעו
לשנת כספים תשי"ח נקבעו למעשה למחצית שנת לימודים. פירוש הדבר
שמחציתו של הסכום הטרקצב נשאר עוד. לכן, אפילו אם לא נוצל את תקציב
1955/56 יעמדו לרשותנו, לפי דעתי, 67,500 לירות, וזה די והותר. אם
נצטרך בשנת לימודים הבאה להסתפק ב-780 סטיפנדיות לכל הארץ, כולל גם עולים
חדשים וגם בני עדות המזרח, הריני חושב שספיק גם לבתי-הספר התיכוניים
ניתן עוד 250 סטיפנדיות לתלמידים חדשים מבני עדות המזרח. כסף לסטיפנדיות
החדשות יבוג לנו מאותם 22,500 לירות, גם אם ניתן במקד של 100 לירות כל אחת.
אם יהיו למעלה מ-250 תלמידים מבני עדות המזרח יהיו עולים חדשים ילכו
לבתי-הספר החקלאיים ואף נוכל לאלצם להן על-ידי מתן סטיפנדיות.
כבר עכשיו אפשר להודיע שמהקרן המיוחדת
לבני עדות המזרח תינתנה בשנת הלימודים תש"ו 250 סטיפנדיות לתלמידים
חדשים, אך יש לבדוק יפה כל בקשה כדי להבטיח שהסטיפנדיות יוענקו רק
לתלמידים חסרי-יכולת.

איינוי טאפין שפאין יותר מאשר 250 תלמידים.
לא הייתי גם טאיע להעביר כספים מסעיק ההענקות הישירות לבתי-הספר התיכוניים.
אורף 200 לירות הניתנות לכיתה מוצאות בעיקר על ספות וציוד אחר. אם נקטין
את הסכום הזה נפגע ברמת הלימודים. כן יש לזכור שחלק מהתמיכות טכוון
לבתי-ספר תיכוניים בערי עולים, כמו רמלה ועוד.

ד"ר זינו:

נכון הדבר שספר התלמידים החדשים שקיבלו
אשתקד סטיפנדיות היה קטן באופן יחסי, והיה
לנו ויכוח נוקב מאד על הסדיניות בחלוקת הסטיפנדיות. יתכן וצריך היה לומר
שרק תלמידים חדשים צריכים לקבל סטיפנדיות ואלה אשר התחילו ללמוד על חשבון
הוריהם כבר יסימו את לימודיהם בכוחות עצמם. לא נקטנו בשטח זה את הקו
הרצוי ביותר, אבל אני בטוח שאם נתנו סטיפנדיות גם לאלה שלמדו כבר סיפקנו על
דרי זה כמעט את כל הצרכים. לקראת שנת הלימודים תש"ו בחנו כבר 900
מועמדים מבין תלמידים העומדים להכנס לכיתות א'. הבחינות היו מותאמות לרמת
הנבחים.

לא הודעתי עד כה על מספר הסטיפנדיות שיחולקו
השנה, כי בשטח זה טכוונים אנו לפעול בזהירות רבה. אין אנו יכולים להודיע
לאף ילד שקבל סטיפנדיה בעוד שאין לנו כסף לקיום ההבטחה. עד כמה שידוע
לי, עד עכשיו עומדים לרשות משרד החינוך רק 45,000 לירות.
אשתקד לא נערכה בין המועמדים לסטיפנדיות
בדיקה ראויה לשמה על מצבם הכלכלי. אני בטוח שאם נערוך בדיקה כזאת השנה
נפסיק מספר סטיפנדיות שניתנו אשתקד ואשר לא היו מוצדקות.
דובר כאן דרך-דרך על הבחינה הפסיכולוגית
והפדאגוגית בחלוקת הסטיפנדיות. חילקנו לפני שנה 1200 סטיפנדיות, אך איני
בטוח אם היתה לתלמידים ההכנה הסמסית הדרושה כדי להשיג תועלת ראויה לשמה
מהלימוד בבית-הספר התיכון. אני חושב שלו אנו ישיבים למצוא כיום 1,000
תלמידים המוכנים להכנס לבתי-הספר התיכוניים מבחינת הכנה מוקדמת היינו מתקשים.

ד. צברי:

מונח עתה לפנינו בעצם תקציב הפיתוח ואני חושבת
שגם הקוץ המבין יעזוב הסגור ראויה לכן שתהנה
מתקציב זה, מפני שאף היא משמשת למטרות אחרות. כיוון שהנוג בתל-הספר בהם
לומדים מקבלי הסטיפנדיות הם בערי-עוללים. מתקציב זה אפשר גם לדרוש כסף
לציוד אותם בתי-הספר. אין אני חושבת לראות בני-הכונות ספר אפשר להוציא
מתחולת הקרן המיוחדת.

היו"ר ש. פרסיץ:
ההצבעה על החלטות תקריים בראשית הישיבה הבאה.
הישיבה נועלה בשעה 11.40.